

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії та культурології

06-07-211М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«Міфологія»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова
культура» спеціальності 034 «Культурологія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 5
від 14.11.2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Міфологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Мельничук М. С. – Рівне : НУВГП, 2023. – 16 с.

Укладач: Мельничук М. С., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та культурології.

Керівник групи забезпечення
спеціальності 034
«Креативна та цифрова культура»

Коберська Т. А.

© М. С. Мельничук, 2023
© НУВГП, 2023

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни	6
4. Теми семінарських занять.....	6
5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання...	7
6. Плани семінарських занять.....	8
7. Методи оцінювання знань.....	12
8. Методичне забезпечення.....	14
9. Література	15

1. Вступ

Дисципліна «Міфологія» вивчає історію, теорію та концептуальні засади даного культурного феномену в розрізі як культурологічного так і філософсько-релігійнознавчого аналізу. Курс акцентує увагу на становленні міфу та міфологічної свідомості через специфіку різних світових культур та у зв'язку із суспільно-політичним та культурно-духовним розвитком окремих націй. Також передбачається ознайомлення студентів з рядом питань на тлі теорії міфології (основні категорії міфів, генезис міфу від античності до романтизму, дослідження міфу в XIX–XX ст., логіка міфу, його герої тощо).

Актуальність. Міфологічні знання допомагає майбутньому фахівцю розуміти культуру та мистецтво різних епох – через легенди ми знайомимося зі світоустроєм та світоглядом стародавніх людей та трансформаціями їх світоглядних парадигм.

Завдяки міфу відбувається соціалізація особистості та духовна самоорганізація суспільства через виявлення та утвердження таких смислів та цінностей, якими люди житимуть, співвідносячи себе з минулим та формуючи такий образ майбутнього, який мотивуватиме їх на нові звершення.

Дисципліна дає можливість здобувачу досягнути усю глибинну суть міфу як константи людської культури, адже саме міф розкриває символічний світ вірувань, фантазій, цінностей та норм поведінки, він є мірилом людського сприйняття, натхнення та мислення, зумовлені взаємодією людей та природи.

Мета дисципліни - вивчення масштабності самого феномена такого як міфологія, аналіз структури і взаємодії всіх її елементів, дослідження різноманіття різних проявів в соціальній різноманітності світу, зокрема релігійної культури, що сприяє формуванню високого рівня знань студентів.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Міфологія» є складовою частиною циклу фундаментальних дисциплін для підготовки студентів за спеціальностями «Релігійзнавство» та «Культурологія». Даний курс опирається на дисципліни «Вступ до спеціальності», «Історія релігії», «Культурологія». Вивчення курсу «Міфологія» забезпечує перехід до успішного опанування інших дисциплін цього циклу: «Філософія», «Традиційна культура українців», «Світова культура», «Теорія та історія мистецтва» тощо.

В процесі опанування навчальної дисципліни здобувач повинен **знати:**

- головні теорії міфу, характеристики міфологічного мислення та світогляду;
- особливості існування міфів у первісній культурі;
- специфіку розвитку міфологічних систем, котрі існували в європейській культурі;
- характеристики існування соціальних міфів, їх головні форми, природу, етапи розвитку, головні риси соціальної міфології.

вміти:

- ідентифікувати елементи міфологічних систем, співвідносити їх з етапами розвитку певної міфології;
- аналізувати взаємовпливи різних міфологічних систем між собою та їх вплив на розвиток європейської культури;
- аналізувати риси міфологічного мислення за міфологічними сюжетами та проявами міфологічної поведінки.

2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять:

Практичні та семінарські заняття є фундаментальною основою творчої самостійної роботи здобувачів в процесі оволодіння смисловою константою дисципліни «Міфологія». Адже, в процесі експлікування лекційного матеріалу викладач має на меті ознайомити здобувачів з існуючими підходами до такого явища світової культури як міф; особливостями розвитку міфів у первісну епоху; специфікою існування та розвитком міфологічних систем в європейській культурі; навчити студентів вільно оперувати теоретичними аспектами в контексті міфу та широким фактологічним матеріалом.

Осягнувши матеріал прослуханої лекції, здобувач вишу готується до практичного (семінарського) заняття у відповідності до вчитаного матеріалу. Важливим ключовим аспектом відповідно якісної підготовки є опанування понятійно-категоріальним апаратом в ракурсі міфологічної проблематики.

Готуючись до занять здобувач повинен використовувати як базову, так і допоміжну літературу, штудіюючи літературні джерела у векторі міфологічних, культурологічних й філософських наукових розвідок.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожної теми подаються контрольні питання.

Лекційний матеріал, теми першоджерел, тестові завдання можна знайти на навчальній платформі Moodle:

3. Зміст програми навчальної дисципліни Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. заняття	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль I				
Міфологія в системі культури				
Тема 1 Міфологія як наука	2	2	9	13
Тема 2. Міфологія в ракурсі релігійного та соціального	2	2	9	13
Тема 3. Міфологізм української культури	2	2	8	12
Модуль II				
Міф як феномен				
Тема 4. Міф як найдавніша форма духовної культури людства.	2	2	8	12
Тема 5. Особливості міфологічного освоєння світу	2	2	9	13
Тема 6. Символізм міфу	2	2	7	11
Тема 7. Ритуалізація в міфології	4	4	8	16
Усього годин	16	16	58	90

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Міфологія як наука	2

2.	Міфологія в ракурсі релігійного та соціального	2
3.	Міфологізм української культури	2
4.	Міф як найдавніша форма духовної культури людства	2
5.	Особливості міфологічного освоєння світу	2
6.	Символізм міфу	2
7.	Ритуалізація в міфології	2
	Разом	16

Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Роль міфу в розрізі історичності суспільства. Співвідношення філософії та міфу.	10
2.	Співвідношення міфологічної та релігійної світоглядної парадигми	10
3.	Міфологізм в творчості українських митців (література, музика тощо)	10
4.	Трансформаційні аспекти ролі міфу в житті людства	10
5.	Глобалізований світ та міф. Аспекти взаємозв'язку	10
6.	Семіотичність міфологічних категорій в ракурсі культурологічних та мистецтвознавчих пошуків	8
7.	Полівекторність підходів до тлумачень ритуалізації у міфології на тлі сьогоденних наукових розвідок.	10
	Разом	58

5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5

Модуль I				
Міфологія в системі культури				
Тема 1. Міфологія як наука	1	2	10	13
Тема 2. Міфологія в ракурсі релігійного та соціального			10	10
Тема 3. Міфологізм української культури		2	20	22
Модуль II				
Міф як феномен				
Тема 4. Міф як найдавніша форма духовної культури людства	1	2	20	23
Тема 5. Особливості міфологічного освоєння світу			10	10
Тема 6. Символізм міфу		2	10	12
Тема 7. Ритуалізація в міфології				
Усього годин	2	8	80	90

6. Плани семінарських занять

МОДУЛЬ 1. МІФОЛОГІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Міфологія як наука (2 год.)

Основні поняття та категорії: міф, філософія, міфотворчість, первісне суспільство, патріархальність, андрогінність, сублимація, духовність, душевність.

План

1. Міфологія як вчення про міфи.
2. Особливості аналізу міфічного мислення в первісному суспільстві.
3. Теорії міфу. Спроби тлумачення міфів у старогрецькій філософії: алегоричні та евгемеристичні трактування міфу..

Запитання для самоконтролю

1. Назвати підходи до розуміння та визначення понять «міф», «міфотворчість»

2. Які основні ознаки міфологічної свідомості?
3. У чому полягає зміст концептуальних засад семіотичного дослідження міфу?
4. Як А.Ф. Лосєв здійснює феноменологічний аналіз міфу?
5. Окреслити основні спроби класифікації міфологічних теорій: (Вундт, С. Токарев, А. Лосєв).

Література: базова: [2,3,7,8], допоміжна: [1,4].

Тема 2. Міфологія в ракурсі релігійного та соціального (2 год.)

Основні поняття: трансцендування, архетип, фетишизм, метафізика, тотемізм, самотність, андроцентризм, мова, свідомість, анімізм, аніматизм.

План

1. Взаємозв'язок міфології та релігії в первісній культурі.
2. Фетишизм, тотемізм, анімізм та магія як первісні форми релігійного життя в межах міфологічних систем.
3. Релігійна та міфологічна свідомість.
4. Релігійна віра як інтегративна риса релігійної свідомості. Роль віри в релігії та міфології.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрити зміст понять «дух» та «душа»? Яке вони займають місце у міфологічній проблематиці?
2. Яка сутність тотемізму? Е. Дюркгайм про тотемізм як основу виникнення релігії.
3. Проаналізувати теорію аніматизму Р. Маретта.
4. Анімізм як релігійні вірування у первісних суспільствах за Е. Тайлором
5. Проаналізувати міфи про Прометея та про Сізіфа, як виразники двох діаметрально протилежних життєвих позицій.

Література: базова: [1–4], допоміжна: [2,4,5].

Тема 3. Міфологізм української культури (2 год.)

Основні поняття та категорії: етнос, мелос, кохання, любов, антропоморфізм.

План

1. Українська міфологія як частина слов'янської міфології.
2. Українська міфологія як основа національного світогляду українців.
3. Основні поняття східно-слов'янської міфології.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. В чому проявляється українська міфологія як основа національного світогляду українців?

2. Проаналізувати основні джерела з української міфології: письмові, археологічні, фольклорні, твори народного образотворчого мистецтва.

3. У чому основна відмінність класифікації понять у східнослов'янській міфології «любов–пристрассть» та «любов–дружба»?

4. Як проявляється культ предків в міфологічній картині світу давніх українців?

Література: базова: [1,6,8], допоміжна: [6].

МОДУЛЬ II. МІФ ЯК ФЕНОМЕН

Тема 4. Міф як найдавніша форма духовної культури людства (2 год.)

Основні поняття та категорії: дефініція міфу, міфологічний світогляд, духовність, культура, гідність, мораль, моральність, цінності, базові життєві цінності, мізантропія.

План

1. Первісні міфи як особливий спосіб світобачення та світовідчуття.

2. Структура міфу. Історичний аспект міфу: міф як історія подвигів надприродних істот та творення світу.

3. Функції міфу: соціально-регулятивна, оціночна, творча, пізнавальна. Міф як модель для наслідування.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Як описував Б. Маліновський функції міфів у первісному суспільстві.?

2. В чому проявлялася логіка міфу?

3. У чому основна відмінність мислення чоловічого та жіночого, і чи є ця відмінність узагалі?

4. Проаналізувати полісимволізм міфу

5. У чому спостерігається семіотика міфу?

Література: базова: [2,5,8], допоміжна: [1,3,5].

Тема 5. Особливості міфологічного освоєння світу (2 год.)

Основні поняття та категорії: простір, дуальність сприйняття, свій-чужий світ, міфологічний час, сакральний акт, етносвідомість,

аксіологія, міфологічне ім'я.

План

1. Особливості міфологічного світосприйняття.
2. Простір як форма міфологічного осягнення світу. Дуальність сприйняття простору: "чужий" світ - "свій" світ..
3. Слово та ім'я в міфологічній інтерпретації світу. Міфологічне ім'я..

Запитання та завдання до самоконтролю

1. Що таке Просторова ієрархія, її взаємозв'язок з аксіологічною ієрархією.? Коротко дати характеристику їх науковим розвідкам.
2. Проаналізувати міфологічний час як час першотворення.
3. Здійснити аналіз взаємозв'язку слова та міфу у О. Потебні.
4. Як ми розуміємо міф як "розгорнуте магічне ім'я"
5. Що необхідно ексекутивній культурі для зовнішніх змін?

Література: базова: [1,7], допоміжна: [3].

Тема 6. Символізм міфу (2 год.)

Основні поняття та категорії: символ, знак, семіотика, культурний символ, семантика.

План

1. Поняття символу. Символ як основний елемент міфологічної свідомості.
2. Символ та знак. Творення символів.
3. Міф як символ. Міфологічний символ. Основні характеристики міфологічного символу.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Хто досліджував проблеми символізму з погляду історії філософії?
2. Що можна сказати щодо класифікації символів за сферою застосування: наукові, побутові, ідеологічні, художні, релігійні, міфологічні символи?
3. Проаналізувати класифікація символів у К.Г. Юнга: природні та культурні символи

Література: базова: [4,5,8], допоміжна: [1,3].

Тема 7. Ритуалізація в міфології(4 год.)

Основні поняття та категорії: ритуалізація, обряд, моногамія, первісний ритуал, лімінальність, жертвоприношення, архаїчний обряд, сакралізація.

План

1. Міф. Ритуал. Традиція. Традиція як засіб консервації та трансляції ритуалів. .
2. Священнодійство та жертвоприношення як основні складові ритуалу. Сакральний характер ритуалу..
3. Ритуали в житті сучасної людини.
4. Найрозповсюдженіші сучасні ритуали як сакралізація кульмінаційних моментів людського життя в сьогоденні.
5. Функції традиції. Традиція та новація в системі міфологічної свідомості.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Проаналізувати класифікацію ритуалів за А. ван Геннепом
2. Які основні механізми ритуалізації?
3. В чому проявляється сакральний характер ритуалу.
4. В чому відмінність обрядовості та ритуалізації в сучасному житті?

Література: базова: [2,3,4], допоміжна: [1,4].

7. Методи оцінювання знань

Поточна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1	Відвідування практичних занять	1 б. за 1 заняття
2	Підготовка письмового есе по проблемі	4 б.
3	Доповідь на семінарському занятті	2-4б. за 1 виступ
4	Участь у дискусії під час семінарського заняття	0,5-1 б. за 1 заняття
5	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	2 б.
6	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
7	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	5 б.
8	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	2 б.

9	Участь у олімпіаді з філософії	2 б.
10	Призове місце в олімпіаді, конкурсі есе чи конференції	5 б.
11	Підготовка мультимедійної презентації	5 б.
12	Участь у громадських заходах, приурочених культурологічній тематиці сьогодення	3 б.
13	Участь у роботі студентського наукового гуртка	5 б.
14	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточне опитування та СРС									Екзамен	Сума
T 1	T 2	T3	МК 1	T4	T5	T6	T7	МК 2	40	100
5	5	10	20	10	10	10	10	20		

*Екзамен у тестовій формі складається за умови скасування модульних контролів МК1 і МК2.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	зараховано
82-89	Добре	зараховано
74-81		
64-73	задовільно	зараховано
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю	не зараховано з можливістю

	повторного складання	повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

- 06-07-58S Мельничук М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Теорія та історія мистецтва» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної форми навчання. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/27062>
- 06-07-54S Мельничук М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Культурологія та релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/26105>
- 06-07-32S Мельничук М. С. (2022) Силабус навчальної дисципліни «Міфологія» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія». URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/24210>
- 06-07-170 Мельничук М. С. (2020) Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Сакральне мистецтво» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 031 «Релігієзнавство» та 034 «Культурологія» денної форми навчання. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/17638>

9. Література

Базова

1. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст. : навч. пос. К. : Кондор, 2014.
2. Європейська та українська культура в нарисах : навч. посібник / ред. І. З. Цехмістро та ін. Київ : ЦНЛ, 2013. 320 с.
3. Мельничук М. С. Антихристиянські та сатанинські мотиви у формуванні ідейного стрижня «металічної» музики: релігієзнавчо-мистецтвознавчий аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2016. Вип. 1(82). С. 81–84. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15027/>
4. Мельничук М. С. Екзегнеза фантазії в ракурсі витоків релігійного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. Вип. 1(84). С. 60–63. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15028/>
5. Наконечна О. П. Естетичне як тип духовності. Рівне : [б. в.], 2002. 202 с.
6. Melnychuk M. Culturological And Philosophical Explication Of The Place And Role Of Religion In Terms Of Computerization Of The Modern World. The XXXII International Scientific and Practical Conference «*Modern development of science and the latest perspectives*», August 16– 9, 2022, Vancouver, Canada. P. 286–289
7. Melnychuk M. Exegesis Of Cyberculture From The Perspective Of The Requirements Of The Tendencies Of The Neoreligiized Metamodern World. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка*. Випуск 2(92). Філософські науки. Житомир: вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. С. 23–32
8. Melnichuk M. Philosophical And Pedagogical Understanding Of Mythological Approaches Of Theomachia In Video Games As Liter./ Zaluzhna A, Zoshchuk N., Koberska T., Kovtun O. *Modern Science–Moderni Veda. Praha*. Ceska republika, Nemoros . 2022. # 3. P. 149–158

Допоміжна

1. Аверінцев С. С. Софія-логос: Словник. К. : Дух і літера, 2013. 636 с.
2. Людина у світі духовної культури: збірник тез II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (17 травня 2017 р., м. Рівне). Рівне : НУВГП, 2017. 158 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6317/>
3. Мельничук М. С. Культурна архітектура як стрижневий елемент ритуалізації в геопросторі християнства: культурологічно-філософська транскрипція. *Гуманітарний часопис*. 2017. № 3-4. С. 95–100. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/15029>
4. Мельничук М. С., Світайло Л. Д., Слюсар В. М. Філософія : навчально-методичний посібник для студентів. Рівне, 2012. 270 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/4754>
5. Melnychuk M. Suggestive component of the symbolism of sacred architecture in christian cult (article). *Modern Science – Moderni Veda*. Praha. Ceska republika, Nemoros. 2019. # 4. P. 108–115.(Index Copernicus). URL: <https://www.elibrary.ru/contents.asp?id=42734445>
6. Melnychuk M. Extrapolation of Traditional Constructions of the Cultural Art of Catholicism in the Context of Symbolic Content (article). *Norwegian Journal of development of the International Science*, № 39/2020. Vol 4. P. 43–47 (Index Copernicus) URL: http://nor-ijournal.com/wp-content/uploads/2020/09/NJD_39_4.pdf